РӘСУЛ ҺӘМЗӘТОВ

БЕШ БАРМАГ

I

Көчүүчүләр, үчүр әйләр,
Ләләр — кәч алан чәләр.
Јашым әләп, јуз олса да,
Бир өмүрүм вар, бир өмүрүм вар.

Үзәјә жин-мин, гучаг-гучаг,
Ај гоча дауб, так ујадыг.
Дүнја бөјүк, әлхәч јуз-јуз,
Бәтин бирдүнја, тәкрар анчаг.

Еј дост, мәндән сөзләмәжәкдир,
Сәнүн сәнә бир көмәжәкдир.
Үчүнчә ки, Јер үзүндә
Гадын чохдур — ана тәкдир.

Ағаја да јохдур рәһм,
О, өзүндә нәфәс.
Сәһәр олса, үз дөндәрсән,
Һеч ким сәнә огуз дежәз.

Догулдуруг һәр биримиз
Бир сифәтдә, гәлби тәмиз.
Тәбиәтин но тәсәрүфү
Икиүзлү олмады биз!

Гартәл так-так, сәрчә бол-бол,
Гој бир олсун түтүдүүн јол.
Һәчадәллы күрәзләрдән
Фәрглән, анчаг бир далын ол!

Нә хәбәр, үч, ја беш папаг!
Папаго јох, сән башга бах!
О тәкдир ки, рисг едәндә
Нтиҗәјә бир шеј тапаг.

Өзкәсинин фикрини бил,
Һәмсөһбәт там мүдрик, агыл.
Данышанда өз адындан
Даныш, топуг чалмасын дил.

Дүнја тәкдир,
дәрдәј јуз-јуз,
Вурушдадыр әјрыдә дүз.
Чәфасына гатлашмасан,
Сафасындан әлинә уз.

Һәр бәһтәвәр јуз дәмхеш,
Һәр јаланын јуз дәрешш.
Һәтиҗәтин бир уз вар,
Олса да јуз кешмәкеш.

Ја жалән ол, ја да ки, ајс,
Ја јахшы ол, ја да ки, пис,
Бирчә дәфә догулуруг,
Бирчә дәфә өлуруг биз!

II

Еј дост, инсан олан јерә сүрүкмә,
Сәбрәз гулаг ас дедијим сөзә;
Зүрәәјә тәлкинәз мәзәммәтдән
Икиүзлүдән ешидим һәр күн сәсини.

Дүнја бир китабдыр сирли, тәзәдыр,
Көзүм һәр ән сәһифәсиндә бир һикмәт тапыр.
Күчлү алдаһынын алдоғ ганадлы
Дәрд атыг башымын үстүндә чалыр.

Әсрин сонларында көрүрәм ки, мән,
Заманын үзүндә артыг гырышлар.
Бәзәк әјрәнәдикчә о дәрд әмәкдән
Даһа жүрәкләдир үрәкләр, башлар.

Шаирәм, вар буна
Ше'ри үрәјимә мөһүр вурмушам:
Һәм шишмәк сәсини, һәм сүкүнәти
Дәрд сәтр, бир бәнд сығышдырмышам.

Күнаһ шиләбәндә
арсыз адамлар,
Көрүрсән, јалышмр бәзә сөзләрдән:
Нә олсун? —
Атын да дәрд ајагы вар,
О да чалан јерә дүбәрләр һәрдән.

Анчаг бәзәсинә гејрәтли гадын,
Кәдасаз, тахтышдан јеря дүш — дејир.
Сән ки, мәнә јахшы кыш олмадын,
Дәрд јана чәһәннәм ол, сүрүш дејир.

V

Ај дост, бу да мәним әлим, бујур, бах,
Сәнкә ки,
дар күндә тытрәјиб чағыр,
Әкәр адәм кәлә бир ја,
беш
бармаг
Хәчәрин гынындан мәһкәм јапышар.

Бир истәк, бир арзу кечир синәмдән,
Онун бәһрәсини дәрә биләјдим:
Һәмин беш бармағын өәһдәтинә мән
Каш ки, беш штәдә көрә биләјдим!

Өрәи тытрәтмәсин горхуну мәрмизәр,
Бәкәдән-кәләдә горхуруз кечим.
Беш чәлләк шәрабы дибинә гәдәр
Сүлүун сағалмына һазырам ичим!

Ешитсин дүнјаны јана чәкәнләр,
Гыјрын из дежәндир, һәрб из дежәндир:
Әкәр арабаја бешинчи төкәр
Көрәксә, бизә дә дава көрәкдир...

Јаландыр бир сызы гәмли көрәнә,
Истәдим ачыласын түтүн чәһрәси.
Дејирәм беш һәрфи бирләшдирәндә,
Бир кәлмә јарансын, «севәк» кәлмәси.

Јашыл јасәмәнин бәзәк јарпағындан
Гојма ки, бирчәси дүшсүн јалындан.
Сәдәдијин кәбинә күсүнүр јалын,
Өнүндә беш дәфә дизә чөкүрәм мән.

Аллаһдан өзү дә бүјүрүб әмин
Өз мө'мүн, мүсәлман бәндәләрини:
Бир күндә бир рүкәт намаз гылмағы,
Гур'анда тапшырыб о, һәр бирини.

Мин дәфә демишам, гој бир дә дејим,
Истәсән көләрә көләрмәз бах:
Удбулаг ичиндә ән чох сөзбәјим,
Бил ки, бешкүшәни үмдүдур анчаг.

Беш үмдүз!—
Мин өмүр тәләүкәсиндә
Дүнјаны һифә едиб, сәадәт јалыр.
Мөһтәшәм Кремлин бешә сәсиндә
Һәр күн беш гитәј шәфәг пајлајыр...

Әлимдә беш бармаг,
Беши дә онлар
Јапышыр хәчәрдән, түтүр гәләмдән.
Еј инсан, бир арзум, бир ишдәрим вар:
Әл узат, дост кими јалыш әлимдән!

Төрчүмә едәни Тофиг БАЈРАМ

Данышсәз гајыглар гачыб, кизләниб,
Кәмиләр атылыб-дүшүр топ кими.

Өлүм дәлгалары сусуз јериндә,
Дүнја јунтчасын бүнү һеч заман:
Сонунчу дәфәнин сон күнләриндә
Нки шәһәр јанып или бомбадан.

Јуз илдә икиси атылыб анчаг,
Чөкүб милјон көзү әтин зүлмәтә.
Учунчу атылса нечә олачаг?..
Аллаһ көстәрәсин о мүсибәтә!

Үрәкләр, вичданлар һүддәтә кәлсин,
Јох олсун дүнјадан өлүмләр, јаһлар!
Көрә кин, үч дәфә дә'мәтә кәлсин,
Учунчу Дәнизи бүсүлмәјәнләр!..

Јенә дә үч дәфә бәнзәјир хоруз,
Дан јери агарыр дуру чај кими.
Гәлбә ики севән јенә јухусуз,
Учунчу сарсылыб, солуб Ај кими.

Бу, мәнә тәнышдыр кәнчлик чағымдан,
Дүшүб бу һәјәтдән сачларыма дән.
Өзүнү мәһәббәт үмбүчағымдан
Гопара биләмәјир учунчу сәнә.

Еј дост, бу түлсимдән мәтанәтә чых,
Гәм јемә, мәнә дежә
өз талејинә.
Нејәмәк, артыгдыр,
учунчу артыг,
Мән дә чох дүшүмүшәм сән дүшән күнә.

IV

Кимин ки, хејирхаһ әмәллары вар,
Көрәк пејғәмбәрәк өзүз сәјылсын.
Чәнуб да, Шимал да олсун хәбәрдар,
Гәрб да, Шәрг да дә адә јајылсын.

Ән көзәл сүбүтдүр каинат бүна,
Гој дејим, бир дәфә дүрүнәдә дүшүн:
Һәмишә дүнјанын дәрд бир јанына
Бәрабәр јајылмр нүру күнүшүн.

Бәһәр да, пајыз да тәлбир јеринә,
Гар јағыр, күз гонур көнүш чәлләрә,
Һәр илин дәрд фәсли өз бәһәрини
Кирдә чәрәк кими бөлүр дәрд јеря.

Бир илин әрзиндә бөјүк чәләрин
Пәләнк нәрилгәси, гују сәси вар.
Дәрд фәсли јарадан бүтүн ајларын
Һәр чәја өз пајы, өз тәһфәси вар.

Дәрд иги бүјүмүш бир чүт өкүзүн
Аз галыр көјәрә санчылсын бүјнү.
Дағ јолу, онлара кәмәк ол өзүн,
Бәлә јазы олсун бу дәрд төкәрдән.

Азәмәр
ев гәһрәни бизәм мәнимтәк,
Билирәм,
бу төзә бир хәбәр дејил.
Анчаг дәрд диварын арасында тәк
Сыхылмыш гәлмә да бир һүнәр дејил.

Көрәк дан јеришә бирә ојанык,
Өчүмдә һисс едим Јер күрәсини.
Учмасын көјләкки дәрд океанын
Гәдимдә ешидим һәр күн сәсини.

Дүнја бир китабдыр сирли, тәзәдыр,
Көзүм һәр ән сәһифәсиндә бир һикмәт тапыр.
Күчлү алдаһынын алдоғ ганадлы
Дәрд атыг башымын үстүндә чалыр.

Әсрин сонларында көрүрәм ки, мән,
Заманын үзүндә артыг гырышлар.
Бәзәк әјрәнәдикчә о дәрд әмәкдән
Даһа жүрәкләдир үрәкләр, башлар.

Шаирәм, вар буна
Ше'ри үрәјимә мөһүр вурмушам:
Һәм шишмәк сәсини, һәм сүкүнәти
Дәрд сәтр, бир бәнд сығышдырмышам.

Күнаһ шиләбәндә
арсыз адамлар,
Көрүрсән, јалышмр бәзә сөзләрдән:
Нә олсун? —
Атын да дәрд ајагы вар,
О да чалан јерә дүбәрләр һәрдән.

Анчаг бәзәсинә гејрәтли гадын,
Кәдасаз, тахтышдан јеря дүш — дејир.
Сән ки, мәнә јахшы кыш олмадын,
Дәрд јана чәһәннәм ол, сүрүш дејир.

V

Ај дост, бу да мәним әлим, бујур, бах,
Сәнкә ки,
дар күндә тытрәјиб чағыр,
Әкәр адәм кәлә бир ја,
беш
бармаг
Хәчәрин гынындан мәһкәм јапышар.

Бир истәк, бир арзу кечир синәмдән,
Онун бәһрәсини дәрә биләјдим:
Һәмин беш бармағын өәһдәтинә мән
Каш ки, беш штәдә көрә биләјдим!

Өрәи тытрәтмәсин горхуну мәрмизәр,
Бәкәдән-кәләдә горхуруз кечим.
Беш чәлләк шәрабы дибинә гәдәр
Сүлүун сағалмына һазырам ичим!

Ешитсин дүнјаны јана чәкәнләр,
Гыјрын из дежәндир, һәрб из дежәндир:
Әкәр арабаја бешинчи төкәр
Көрәксә, бизә дә дава көрәкдир...

Јаландыр бир сызы гәмли көрәнә,
Истәдим ачыласын түтүн чәһрәси.
Дејирәм беш һәрфи бирләшдирәндә,
Бир кәлмә јарансын, «севәк» кәлмәси.

Јашыл јасәмәнин бәзәк јарпағындан
Гојма ки, бирчәси дүшсүн јалындан.
Сәдәдијин кәбинә күсүнүр јалын,
Өнүндә беш дәфә дизә чөкүрәм мән.

Аллаһдан өзү дә бүјүрүб әмин
Өз мө'мүн, мүсәлман бәндәләрини:
Бир күндә бир рүкәт намаз гылмағы,
Гур'анда тапшырыб о, һәр бирини.

Мин дәфә демишам, гој бир дә дејим,
Истәсән көләрә көләрмәз бах:
Удбулаг ичиндә ән чох сөзбәјим,
Бил ки, бешкүшәни үмдүдур анчаг.

Беш үмдүз!—
Мин өмүр тәләүкәсиндә
Дүнјаны һифә едиб, сәадәт јалыр.
Мөһтәшәм Кремлин бешә сәсиндә
Һәр күн беш гитәј шәфәг пајлајыр...

Әлимдә беш бармаг,
Беши дә онлар
Јапышыр хәчәрдән, түтүр гәләмдән.
Еј инсан, бир арзум, бир ишдәрим вар:
Әл узат, дост кими јалыш әлимдән!

Төрчүмә едәни Тофиг БАЈРАМ

ЕЛЧИН

АҒ ДӘВӘ

РОМАНДАН ПАРЧА

Б АЛАКӘРИМ он чох Аг Дөвәдән данышыры во биз Балакәримин башына јыгышыб данышдыгларына гулаг асырдыг. Бә'зән һеч но баша дүшмүрдүк, амма о Аг Дөвә көзләринин габагына көлирди во биз билирдик ки, Балакәримин сөһбәтини о өһвалатлары бә'зән јахшы баша дүшмәсәк дә, дүнјада бир дөвә агаппаг Аг Дөвә вар.

Биз һеч вахт Балакәрими суаллар верив данышдыгы өһвалатлары өзүмүүчүн аjдынлашдырмырдыг, чүнки Балакәрим тамам өмин иди ки, данышдыгларынын һамысыны баша дүшүрүр во биз өзүмтө до бүнә инанырдыг. Јолчу Аг Дөвәнин бәзидән дүшүб көзләрини бахсәдыы, һәмин гара көзләрдә до о гара гарга көзләринин дибинә чөкмүш кодәри көрөрдүн.

Дејирдилар ки, гара гарга үч јуз ил јашајыр ва гара гарганын көзләриндәки о кодәр до böjүк имиш үч јуз илин кодәри ики.

Аг Дөвә көзләрини мәнзилә сары узаглара дикиб еjни аһәнкли аддымларлы илә ирәлиләjирдиләр. Јолчу Аг Дөвәнин бәзидән дүшүб көзләрини бахсәдыы, һәмин гара көзләрдә до о гара гарга көзләринин дибинә чөкмүш кодәри көрөрдүн.

Ајмаг дәлә бир шеј Јолчунун ағлына көлмөди. Сон вахтлар Јолчу узаг јола тез чыхмаjа хошлаjырды. Ипак-гумаш јүкүү карванының өзүндән әввәл көндәрирди во о карван кедиб Шабөрәнә чатанда Јолчу Аг Дөвәнин бәзидән дүшүб көзләрини бахсәдыы, һәмин гара көзләрдә до о гара гарга көзләринин дибинә чөкмүш кодәри көрөрдү.

Ајмаг дәлә бир шеј Јолчунун ағлына көлмөди. Сон вахтлар Јолчу узаг јола тез чыхмаjа хошлаjырды. Ипак-гумаш јүкүү карванының өзүндән әввәл көндәрирди во о карван кедиб Шабөрәнә чатанда Јолчу Аг Дөвәнин бәзидән дүшүб көзләрини бахсәдыы, һәмин гара көзләрдә до о гара гарга көзләринин дибинә чөкмүш кодәри көрөрдүн.

Бу ток сөфәрдәр ахыр бир илдә башлады.

Бу бир илдә јола тез чыхарды, чүнки бүтүн өмрүнү көчәрдиjи алыш-вериш ачмаjа илә, ики илдә бир дәфә Шабөрә бәләдчи сәфәр едиб, јаваш-јаваш ади ки, өзү-өзү илә төкбөтөк галсын — jери үзү олурду, көjүк алты олурду, Аг Дөвә олурду, өзү олурду, вәсәлам; ахшама јахын Аг Дөвәдә мәнзил дәрәсиндә чыхарды, јолуну учундан тутурду, һеч һара төлөсмирди, һәрдәнбир јол кинарында ачхан несабына тикилмиш рәһәтләнә јанында Аг Дөвәни сахлаjыб, дүшүб ону тамамиjлә гара чамаатда бурахыдо бир каса гатыг jеjирди, ја бир пиjало зә'фәранлы шорбөт ичирди во јенә до јолуна сүвар олурду во Аг Дөвә һәр дәфә ајагыны кроли чыхыныдыгы дәгиггәдә чалышмышды ки, башга дүшүнчөлөр до роминда бөдии өкинин тема болсин.

Романдакы бир сыра некајәт-притчалар да мәһз бу мөгсәдә хидмәт едир.

Бир фөгигә «Өдәбијјат во инчөсөнөт» гөзөтинин нөрмөтли охучуларына тогдим өдирик «Аг Дөвә» романы бүтөв һалда «Азөрбајчан» журналында чап олунмагдыр.

МҮӘЛЛИФ

Јенә тамалладығым «Аг Дөвә» романы төгрибән гырх бешә јахын бир дөфтәр өдәр. Мән чалышмышам ки, «адә» дејдијимиз инсанларын, өслиндә, гејри-адә инсанларын дахили дүнјаларыны, дәрини күтүрү, дүнјаларыны, мүрәккөбликлөрини, зөнкинликлөрини көстәрим.

Өлбәттә, бөлө бир истөк, јығынчыглыг, һөјат һәгигәтә, јашајыш тәрзинә, инчөмөји во көлөчөк нәгигәндә чидди дүшүнчөләрә сөвг өдир во мөн өз нисканларым дахилиндә чалышмышам ки, башга дүшүнчөләр до романда бөдии өксини тапа билсин.

Романдакы бир сыра некајәт-притчалар да мөһз бу мөгсәдә хидмәт едир.

Бир фөгигә «Өдәбијјат во инчөсөнөт» гөзөтинин нөрмөтли охучуларына тогдим өдирик «Аг Дөвә» романы бүтөв һалда «Азөрбајчан» журналында чап олунмагдыр.

МҮӘЛЛИФ

Романын әсас гәһрәманы Балакәрим Аг Дөвәнин бәлкә дә једдинчи сатыб-алмасыдыр. Аг Дөвәнин үстүндә јығралана-јығралана во ушагларына көзләринин габагында нөтирмишдир, из ушаг вахты јашадығы о һајөти көрмүшдүр, но до көнсиллөнин сөјләдији о бајатылары јадында салмышдыр.

Дүздү, көчөнин сахлыгсыз, јолуң көнсөнлијө, дүнјанын көз ишлөдикчө узанан көнишлијө јөнө до Јолчуну аз адаб до Јолчу Аг Дөвәнин бөлкәдә алыш-вериш тапшырыгларыны јеринә јетирдијиндән, өз тичарөт гајғыларындан узаглашыб ајрылмаjа во азад көфес алды, нөjин уддуларында бағлы, ајаг бағлы во јенө до көзләрини јумуб о узаг ушаглыг илларына көтмөк истөди, амма бир шеј чыхмады во Јолчу көзләрини јумдуғы (нечө ки, көзләрилөдиги о бир мисра колмишдир...) нашөф өтди ки, бу нечөки нечө ади нечө дејил, бу нечөнин алимә бүтүнүн гарајыллыгы өслиндө о гәдөр гәрөлөнөн көзләрини о дөрин көдөрө гарајыллыды.

Бу һисс Јолчуну сарсыдыр во Јолчуја өлө нөдө ки, өлө бил о көдөрин көдөр алымы бүтүмүш бу гарајыллыгы гәдөр бир рөнк көмөк, ај обасының гајғөра гарадлыр, бир јашыллан кими, обасыны да, көнөјини во өтөјини дө көнөбинө јалыш — Јолчу о јашыллыгы чымчыгдырын нөмлијинин бүтүн бөдии илә һисс өдир.

Јолчу бу һиссин өсүндән еломөк истөди, мөчмини сәнајиткијинө гуламаг истөди, јолун көмсөсизлијинө, уддуларда, аја тамаһа өтдијинә во фикирләшдикдә ки, бүтүн өмүрләри бөjу бу јоллары во дөн сөрбөлдар дүнјанын өн хошбөхт өдамларыдыг; сонра өсү өз фикринин сәдөләдијүнө көјлүмсөдө; бүтүн өмүрләрини јолда көчирин сөрбөлдар јагыр бир јер тапмаг истөдијини, ејни тө'сирөдөн, тез чатмаглар өвәзинө көнөбинө бирчө көз гырпымында гүјруғу ило гуму өчиндө јох олду.

Сөһна үстүндөдир — *Шри-Ланка (көчөнин Сејлон).*

[Арды 8-ун сөһифөдө]

Кировабаддакы «Көнчә» истеһсалат бирлији.

„ЭИ"-НИН ЖҮНДАЛИЈИ

Октјабр ајынын орталарында Франсадә көчирилмиш Азәрбајчан совет республикасы тамсил едәчөкдир. Бу мүнасибөтлө Азәрбајчан ССР халг артисти, бөстөкар Тофиг Гулијөвин рөһбөрлијө илә көчөсөнөт үстүндө Франсөјө јола душмушдур.

Төркибиндө Азәрбајчан Дөвлөт рөгс ансамблы во онун инструментал һөјөти, вөнө мүсөгигөнөдө дөвлөт республикасынын өмөкдар артисти, гармончалан А. Исрафилов, Үмумиттифаг мүсабөгөсинин лауреаты, төрөн Н. Вөкилов, мүгөнниләрдөн С. Нөчөмөдова дахилдирлөр. Онларын репертуарында халг мусиги нүмуналөри вөнүнө јер тутур.

Азәрбајчан мусигичиләри Франсадә үјрө ајун галачаг, бу мүддөт өрзиндө онун өз нөр шөһөрләриндө консертлар көчөчөк, нөфөлијөт сөнөтчиләрилө көнөшмөләр кечирөчөкдир.

М. Горкн адына Азәрбајчан Дөвлөт Көнч Театрынын өдөбијјат көллөктив Театрынын өдөбијјат көллөктинин М. Ө. Ахундовун «Мүсјө Жордан во дәрвиш» өсөриндө шаһ пјесини тамашаја һазырлајыр.

Гарғулуну рөжиссор театрын баш рөжиссору А. Нө'мөтов, театрын рөссамлыг һиссөсинин мүдири, өмөкдар вөнчлөр театрпашунасы Тбилисидө көчирилөчөк II Үмумиттифаг фестивалында иштирак өдөчөкдир.

Сөһна үстүндөлөрилө бирликдө фестивалда чыхышы көзлөнилөн мусигичиләр арасында Азәрбајчан ССР халг артисти М. Горкн адына Дөвлөт Көнч Театрынын баш режиссору А. Нө'мөтов, Жордан во дәрвиш шаһ пјесини тамашаја һазырлајыр. Гарғулуну режиссор театрын баш режиссору А. Нө'мөтов, театрын рөссамлыг һиссөсинин мүдири, өмөкдар вөнчлөр театрпашунасы Тбилисидө көчирилөчөк II Үмумиттифаг фестивалында иштирак өдөчөкдир.

◆

МӘДӘНИЈЈӘТ ХАДИМЛӘРИНИН ЗӘҺМӘТКЕШЛӘРӘ ХИДМӘТИ

КИРОВАБАД, 2 октјабр (Азәринформ). Кировабадда мәдәни-маариф очаглары шәбәкәсинин, демәк олар, ики дәфә кенишләндирилмәси зәһмәткешләрә мәдәни хидмәтин хејли јахшылашдырылмасына имкан вермишдир. Јени Хатирә паркы, Кәнчләр сарајы, рәсм галерејасы истираһәт вә маариф очагларына чеврилмишдир. Бурада апарылан ишләр даһа рәнкарәнк олмушдур. Фестиваллар, бәдии өзфәалијјәт коллективләринин чыхышларына бахышлар, маһны вә инчәсәнәт бајрамлары, театр күнләри, мәдәнијјәт хадимләри илә көрүшләр ән'әнә һалыны алмышдыр. Сон вахтлар онларча јени мусиги, маһны, драм коллективи јарадылмышдыр. Металлургларын мәдәнијјәт сарајынын ансамблары, 30 нөмрәли мәктәбин мүәллимләр хору, 1 нөмрәли мәктәбин вә педагожи институтун фолклор ансамблары, Алимләр евинин халг театры әһали арасында шөһрәт газанмышдыр.

Бу фактлар барәсиндә шәһәр халг депутатлары Советинин сессијасында мә'лумат верилмишдир. Сессијанын иштиракчылары партијанын XXVI гурултајынын, Сов.ИКП МК-нын сонракы пленумларынын вә Азәрбајчан Коммунист Партијасы XXX гурултајынын тәләбләри илә әлагәдар олараг мәдәни-маариф очагларынын фәалијјәтини даһа да јахшылашдырмаг вәзифәләрини мүзакирә етмишләр.

Сессијанын иштиракчылары бешиллик тапшырыгларынын вахтындан әввәл јеринә јетирилмәси уғрунда шәһәр зәһмәткешләринин мүбаризәсинин идеоложи тә'минатынын вачиб олдуғуну гејд едиб көстәрмишләр ки, бу иши даһа да тәкмилләшдирмәк, көрүлән тәдбирләрин сәвијјәсини јүксәлтмәк, нөгсанлары ашкара чыхармаг вә онлары арадан галдырмаг лазымдыр.

Бир сыра мәдәни-маариф очаглары јахшы дүшүнүлмүш план олмадан ишләјир, күтләләрлә зәиф әлагә сахлајыр. Репертуар бәситдир, вокал-инструментал ансамбларынын ифачылыг сәвијјәси тәләбләрә һеч дә һәмишә чаваб вермир, «Көј көл» дөвләт маһны вә рәгс ансамблы өз имканларындан ашағы сәвијјәдә ишләјир.

Сессија мәдәни-маариф ишинин сәвијјәсини јүксәлтмәк үчүн тәдбирләр мүәјјән етмишдир.

ҺУМАНИСТ ДУЈҒУЛАР ЧАРЧЫСЫ

М. БАЖАНЫН АНАДАН ОЛМАСЫНЫН 80 ИЛЛИЈИ МҮНАСИБӘТИЛӘ

ВӘТӘНДАШ мүһарибәси дөврүндә фәалијјәтә башлајан Микола Бажан чәтин вә мүрәккәб јарадычылыг јолу кечмишдир. Бу дөврдә о бир сыра јазычыларын (П. Тычина, В. Еллан, Н. Тихонов) јарадычылыг тә'сириндән дә һәлә тамам хилас ола билмәмишди. Буна бахмајараг шаир кәскин драматизмлә вә гәһрәманлыг пафосу илә фәргләнән бир чох сијаси лирик ше'рләрини, һабелә «17-чи патрул» (1926) поетик мәчмуәсини чап етдирмәклә танынмаға башлајыр. Һәмин мәчмуә совет поезијасында мүсбәт һадисә кими гијмәтләндирилмишдир. Бу илк китабы илә М. Бажан вәтәндашлыг мөвгејини вә ингилаби ишә сәдагәтини сүбут етмәклә јанашы, ејни заманда фәал арајыб-ахтаран јарадычылыг фәрдијјәтини мүәјјәнләшдирди. Шаирин «Дөјүшчү нәғмәси» ше'ри, «Әлејһгаз» балладасы вә бу илләрин ән јахшы мәһсулу олан әсәрләрини фәргләндирән мүһүм чәһәт динамиклик вә бәдии лаконизмдир.

20-чи илләрин сонуна јахын М. Бажан һәр бир јад мејлләрдән, јарадычылыг иллүзијаларындан хилас олараг үфүгләри кениш һәгиги сәнәт јолуна кәлиб чыхды. Јени сосиалист һәјатынын көзәллијини дујуб тәрәннүм етмәк, әсл гәһрәманлыг мотивләрини гәләмә алмаг мејли кетдикчә онун јарадычылығында күчләнмәјә башлајырды. Беләликлә, шаир өзүнү мүртәче бахышларла, «ајағы јердән үзүлмүш» романтик әдәбијјатла бирләшдирән мә'нәви телләри гырыр вә јени сосиалист идеалларына говушмаға чидди чәһд көстәрир. Бу характер дөнүшү мүәллифин «Бина» (1928), «Һамлетин өлүмү» (1932) кими рәмзи маһијјәт дашыјан лирик-публисистик поемаларында даһа ајдын көрүрүк.

Католик килсәсинин ме'марлығына мә'нәви әсарәт, Мазепа дөврүнүн ме'марлығына исә ичтимаи әдаләтсизлијин рәмзи кими бахан шаир «Бина» поемасынын үчүнчү фәслиндә тикилмәкдә олан јени бинанын тәсвирини вермишдир. Бу, совет адамынын әли илә гурулан јени, азад һәјат рәмзидир ки, мүәллиф лирик гәһрәманын ешитдији сәси вә мотор курултусуну «ағыр аккордларын» тимсалында тәгдим едир. Шаир бөјүк гуручулуг ишләриндә севинч, һәмрә'јлик, күтләви сә'ј көрүр вә бу јенилик пафосуну алгышлајыр.

«Һамлетин өлүмү» әсәриндәки дәрин инандырычылыг, интеллектуал мигјас, образларын орижиналлығы вә с. поетик мәзијјәтләр исә һәмин әсәри 30-чу илләр публисист поезијасынын ән характерик нүмунәси кими мүәјјәнләшдирди.

«Өлмәзлик» (1935—1937), «Аталар вә оғуллар» (1938), «Ана» (1939) поемалары М. Бажан јарадычылығынын жанр вә форма, фәлсәфи үмумиләшдирмәләр вә конкрет реалист бојаларла даһа да зәнкинләшдијини көстәрирди.

«Өлмәзлик» әсәрини мүәллиф ејни заманда «Јолдаш Киров һаггында үч повест» адландырмышдыр. С. М. Кировун ибрәтамиз һәјат вә мүбаризә јолуна һәср олунмуш бу поемада көркәмли дөвләт вә партија хадиминин Сибирдәки ингилаби ишиндән, Бакыда Совет һакимијјәти уғрунда мүбаризәсиндән вә Ленинграддакы сијаси фәалијјәтиндән бәһс олунур. Әсәрин икинчи һиссәси олан «Дөјүшдән әввәлки кечә» фәсли поеманын гәһрәманы һаггында даһа кениш вә дәрин тәәссүрат јарадыр. «Дөјүшчүнүн вә газмачынын, ләзкинин вә азәрбајчанлынын јолдашы, рәһбәри, командири вә досту Кировун хәјал вә дүшүнчәләри чох тәбии вә инандырычыдыр. Сураханы, Бәркүшад, Кәнчә, Шамахы — бүтүн Азәрбајчан торпағы санки онун көзләри гаршысындан кәлиб кечир. Бакынын зәнкин сәрвәтини бүтүн әзәмәти илә үзә чыхармаг арзусу, күтләләрә јени һәјат, јени дүнја јаратмаг арзусу гәһрәманын көксүнү ифтихар һиссилә долдурур. Поеманын романтик пафосуну мүәјјән едән јашамаг, јаратмаг ешгинә көрәдир ки, мүәллиф ингилаб трибунунун өлүм сәһнәсини тәсвир етмәмишдир. Бөјүк идеаллар, арзуларла јашајан Киров пәнчәрәнин гаршысына кәлиб јеничә доғмагда олан ал күнәшә мүрачиәт едир: «Галх, еј күнәш, јарадычылыг еһтирасыны шөһрәтләндир! Сән дә, еј болшевик, јаша, билмә ки, өлүм нәдир!».

М. Бажанын «Аталар вә оғуллар», «Сталинград дәфтәри», «Кијев етүдләри», «Инкилтәрә тәәссүраты», «Фыртыналарда учуш», «Спаск гүлләси» вә с. гәһрәманлыг мөвзусу силсиләси бејнәлмиләлчилик, халглар достлуғу мотивләри әсасында јазылан ән јахшы әсәрләрдир.

Сосиалист Әмәји Гәһрәманы, ССРИ Дөвләт мүкафаты лауреаты, Украјнанын халг шаири М. Бажанын јарадычылығы Азәрбајчан охучуларына јахшы танышдыр. 1930-чу илләрдән башлајараг онун ән мүһүм әсәрләри мүнтәзәм олараг дөври мәтбуатымызда чап олунмагдадыр. Шаирин поезијасынын охучуларымыза чатдырылмасында Һүсејн Натиг, Б. Гасымзадә, Ә. Әлибәјли, И. Сәфәрли, А. Бабајев, Н. Хәзри, Т. Мүталлибов, А. Абдулла кими шаир-тәрчүмәчиләрин хејирхаһ әмәјини гејд етмәк олар. Бу саһәдә С. Вурғун, Н. Һәсәнзадә, Ә. Ағајев, П. Хәлилов кими шаир вә алимләримизин дә хүсуси ролу олмушдур.

Украјна совет әдәбијјатынын јарадычыларындан бири олан М. Бажанын һуманист дујғулар, ингилаби идејалар тәблиғ едән поезијасы тәкчә бир халгын тарихиндә дејил, бүтүн совет халглары әдәбијјатында әһәмијјәтли јер тутур.

Әмирхан ХӘЛИЛОВ

ӘФГАН ШЕ'Р ВӘ ҺЕКАЈӘЛӘРИ

«Зәфәр тәранәләри», «Јазычы», 1984.

«Зәфәр тәранәләри» адлы ше'р вә һекајәләр топлусу әфган шаири Мир Әбдүлгадир Әбһәрин «Көнүл тәранәләри» («Јазычы», 1979) китабындан сонра тәртиб етдији икинчи китабдыр. Китаб Әфганыстан шаир вә насирләринин дәри дилиндән Азәрбајчан дилинә олан тәрчүмә нүмунәләридир (редакторлары Азәроғлу вә М. Султановдур). Ше'р вә нәср нүмунәләрини Азәроғлу, М. Солтан, Шаһин Фазил, Нүсрәт Кәсәмәнли, Әһәд Мухтар вә башгалары тәрчүмә етмишләр.

Китабда кедән ше'рләрин чохунда Совет Иттифагы илә Әфганыстан халгларынын сәмими достлуғу, Бөјүк Октјабр сосиалист ингилабынын мүасир дөврдә милли азадлыг һәрәкатына етдији тә'сир вә башга бир сыра мәсәләләр өз ифадәсини тапмышдыр. Һәмин китабда әфган шаирләриндән Зијарын «Ленин», Әбһәрин «Ленин јолу», Јунис Сурхабинин «Даһи Ленинә» адлы ше'рләриндә Ленин јолунун өлмәзлији, бу идејаларын әфган ингилабына көстәрдији истигамәт екс олунмушдур. Сов.ИКП-нин XXVI гурултајы мүнасибәтилә Әбһәрин Ленинә һәср етдији ше'риндә дејилир:

Еј сәба! Тез апар сән
бу намәни,
Чатдыр о торпаға,
севиндир мәни!
Ленининдән сөз ачыр
гәлбимдәки саз,
Үрәк сөзләрими
демәсәм олмаз.
О рәһбәр күнәштәк
бир ишыг сачды.
Азад, шән һәјата
јени јол ачды...

Китабда әфган шаирләринин Азәрбајчан мөвзуларында јаздыглары ше'рләр дә әсас јерләрдән бирини тутур. Бунлар Азәрбајчанла бағлы олмагла јанашы, Совет Иттифагы, о чүмләдән гардаш республикалара олан сәфәрләр нәтичәсиндә гәләмә алынмышдыр.

Ше'рләрдә мүасир әфган әдәбијјаты үчүн сәчијјәви олан фәһлә, кәндли сурәтләри, Апрел ингилабында әсас рол ојнајан әфган кәнчләринин фәалијјәти, өлкәдә мөвчуд олан јениликлә көһнәлијин барышмаз мүбаризәси, өлкәнин кәләчәјинә инам һисләринин ашыланмасы кими бир сыра проблемләр ифадә едилмишдир. Бариг Шәфии, Сүлејман Лајиг, Дәстәкир Пәнчшири вә башгалары кими бир сыра ше'р мүәллифләринин өзләри дә Әфганыстан Демократик Партијасынын билавасит јарадычылары олмушлар, буна көрә дә онларын ше'рләриндә ингилаби руһ да јүксәкдир.

Азәрбајчанлы охучулара тәгдим олунан ше'рләрдә Апрел ингилабына хәјанәт көстәрмиш үнсүрләр, онларын јени типли һакимијјәтә гаршы апардыглары мүбаризә, тарихин тәкәрини керијә дөндәрмәјә чалышмалары ифша едилир, Апрел ингилабынын кәләчәјинә олан бөјүк инамын әсл сәбәби Совет Иттифагы илә Әфганыстанын достлуғунда арашдырылыр.

Китабда Бариг Шәфиинин һамыдан чох — он бир ше'ринин верилмәси тәбии бир һалдыр. Һәгигәтдә онун ше'рләри бөјүк ингилаби руһа малик олмагла мүәллифин өзү әфган ингилабынын фәал иштиракчысыдыр.

Әфган шаирләринин актуал ше'рләринин сечилиб тәрчүмә едилмәсиндә Шаһин Фазилин хүсуси хидмәти вардыр. О, әфган мәтбуаты илә һәлә Әфганыстанда олдуғу вахт марагланмыш, өз ше'рләри илә јанашы, Азәрбајчан шаирләринин ше'рләрини әфган мәтбуатында чап етдирмишдир. Шаһин Фазил Фәзлһәгг Фикрәтин «Һәјатгуранлар», «Бирлик», «Севирәм вәтәними» вә с. кими ингилаби ше'рләрини сәрбәст вәзндә тәрчүмә етмишдир. Әфган шаири өз һәмвәтәнләрини бирлијә чағыраран јазырды:

Еј вәтәнин икидләри,
Еј заманын јохсуллары.
Еј кәнч,
гоча,
гадын,
киши,
бирлик кәрәк!
Бирләшмәли!
Бир көјнәјин
ичиндәки бир
чан кими
мәһәббәтлә бирләшмәли.

«Һәјатгуранлар» ше'риндә исә Әфганыстанда тарих боју һүгугу тапдаланараг унудулан фәһлә вә кәндли синфинә мүрачиәт олунур, Әфганыстанын кәләчәјини бу ики синфин бирлијиндә көрүлүр.

Руф'әт Һүсејнин «Ән мүгәддәс сөз» ше'риндә шаир инсан әлини чох јүксәкликләрә галдыраран јазыр:

Әл—бу бөјүк, мүгәддәс
Она көрә көзәл ки,
Ишләтмәкдир адәти,
Јаратмагдыр хисләти.
(Тәрчүмәси Шаһин Фазилиндир).

Јухарыдакы мүсбәт кејфијјәтләрлә јанашы, китабда бә'зи нөгсанлар да вардыр. Тәрчүмәләр Азәрбајчан дилинә дәри дилиндән әсасән дүзкүн олса да, бир сыра дәгигсизликләрә дә јол верилмишдир. Бир сыра сөз вә ифадәләрин азәрбајчанча гаршылығы олдуғу һалда фарсча верилир. Сејид Һүсејн Ашофтә «Ашофте-је Бахтәри» кими кетмиш (сәһ. 108), Мәһәммәд Рәһим Илһам әвәзинә «пуһәнд» сөзү дә артырылмыш вә о изаһ едилмәдији һалда бу ад кими анлашылыр, һалбуки пуштуча досент дeмәкдир (сәһ. 93). Әсәрдә Мәһәммәд Ибраһим Хәлил әвәзинә Хәлил Мәһәммәд кетмишдир. О, Саиб Тәбризинин азәрбајчанча ики јүз ше'рини мејдана чыхаран шәхсијјәтдир.

Әфган әдәбијјаты ифадәси, үмумијјәтлә, пушту әдәбијјаты мә'насында да ишләндијиндән бу ифадә дәгиг көстәрилмәли иди. Индики һалда белә чыхыр ки, тәрчүмәләр һәм дә пуштучадандыр. Әфганыстанда пуштулардан әлавә, бу әдәбијјаты јашадан чохлу милләтләр јашајыр вә онларын да јаратдыглары әдәбијјат әфган әдәбијјатыдыр.

Китабда ајры-ајры сәнәткарлар һаггында мә'лумат верилмәдијиндән хронолокија позулур, һаггында данышылан шаирин һал-һазырда вә ја һансы илләрдә јашамасы билинмир.

Ән сондa чох доғру олараг Азәрбајчан—әфган әдәбијјатлары арасында мөвчуд олан чохәсрлик әлагәләрә тохунулур. Јеринә дүшәрди ки, өз әсәрләри илә бу саһәдә бөјүк хидмәт көстәрән Н. Нәриманов, Һ. Султанов, М. С. Ордубади, Ағамалыоғлу, Ч. Чаббарлы кими шәхсијјәтләрин адлары чәкиләјди.

Беләликлә, «Зәфәр тәранәләри» адлы тәрчүмә китабы әфган әдәбијјаты нүмунәләринин Азәрбајчан охучуларына чатдырылмасында ирәли атылан бир аддым һесаб олунмалыдыр. Сон илләрдә Әфганыстанла Азәрбајчан арасында јаранмыш һәртәрәфли әлагәләр артдыгча һәр ики өлкә халгларынын кечмиш вә индики мәдәнијјәтләрини бир-биринә танытдырмаг вачиб мәсәләдир.

Әли АББАСОВ,
Азәрбајчан ССР Елмләр Академијасы Шәргшүнаслыг Институтунун баш елми ишчиси.

АҒ ДӘВӘ

(Әввәли 7-чи сәһифәдә)

О гәдим дүнјада, онда ки, бизим ән улу бабаларымызын ән улу бабалары јашајырды, бу көјү беләчә бизим кими көрүрдү, бу јери дә беләчә бизим кими көрүрдү, онда ки, Муса пејғәмбәрин вахтлары иди, Самири палчыгдан буғзов дүзәлдиб һәмин бузову данышдырды, амма инди о бузов да јохду вә бир вахт кәләчәк — вә о вахт да јәгин ки, чох узагда дејил — мән дә олмајачағам вә мәнимлә мин илләр бундан әввәлки о палчыг бузову арасында нә фәрг вар? Мән он ајдан, ја он илдән сонра олмајачағам, амма елә һәмин он ајла, он илә бәрабәр мәним бүтүн өмрүмлә о палчыг бузовун јашадығы о гәдим дүнјадан кечиб кәлән мин илләр арасында нә фәрг вар? Јахуд мәним јашадығым бу јетмиш, бу сәксән ил илә кәләчәјин мин илләри арасында нә фәрг вар? Онда бәлкә адамлар башга чүрә кејинәчәкләр, онда бәлкә адамлар көјдә гуш кими учачаглар, јахуд дәрјаларын дибиндә јашајачаглар, амма әслиндә, лап әслиндә, мәнимлә онларын арасында һеч бир фәрг олмајачаг...

Бу суаллар о сәһәр ајазында Јолчуну нәфәсини танчыхдыран бир јај бүркүсүнә салыб чыхартды вә Јолчу да һәмин сарымтыл боз кәртәнкәлә кими, һарадаса кизләнмәк истәди, нәдәнсә горунмаг истәди вә елә бил ки, Ағ Дәвә дә нечә илләрдән бәри белиндә кәздирдији Јолчунун синәсинин көзәртисиндән хәбәр тутду, бир анлыг, чәми бирчә анлыг ајаг сахлады, сонра јенә дә һәмишәки аһәнкдарлығы илә аддымлаја-аддымлаја јолуна давам етди.

Бу нә суаллар иди? нә фикирләр иди?..

Јолчу јүз илләрин сусузлуг јанғысы илә фикирләшди ки, мин чүр бәлалар чәкдим, амма бу да вармыш јолумда... бајгуш мәнәм, бајгуш мән, һамы гушдан сај гуш мән, нә бәлалы гуш олдум, аллаһ, сызылдарам јај, гыш мән...

Јенә о топа-топа ағ булудлара бахды, даһа доғрусу, о топа-топа ағ булудларын арасындан көрүнән тәртәмиз, көмкөј көјә бахды вә бүтүн ичиндән гаршысыалынмаз бир истәк баш галдырды: чәк гылынчыны, вур бојнуму... вур!.. вур!..

Бајагкы дан јеринин гызартысы Јолчунун көзләринин габағына кәлди вә бу гызарты јенә дә ган рәнкини алды вә Јолчу фикирләшди ки, бир вахтлар ки, һәлә Мәһәммәд Рәсулуллаһа инанмајан адамлар вар иди вә о адамлары да аллаһ хәлг етмишди, бәс нә үчүн о адамлар Мәһәммәди даша басыб дишини сындырды, додағыны парчалады? О адамлар Мәһәммәдә инанмырды, амма аллаһ ки, Мәһәммәди танырды, аллаһын ки, елчиси иди Мәһәммәд вә бир һалда ки, белә иди, нә үчүн о адамлар әлләрини галдырыб Мәһәммәдә даш атырды, нијә әлләри гурумурду вә үмумијјәтлә, нечә олурду ки, белә бир бәд әмәл о адамларын ағлына кәлирди, нә үчүн о саат пејғәмбәрә инанмырдылар, ахы, аллаһ пејғәмбәрин талејини әввәлчәдән тә'јин етмишди вә Шејх Ибраһим Әлимухтар Гәзвини — аллаһ она рәһмәт еләсин — демирми ки, дүнјанын ән бөјүк вә ән мүдрик кәламы будур: Аллаһ билән мәсләһәтди...

Аллаһ нијә мәсләһәт билди ки, чәми ики јүз ил бундан әввәл о адамлар дашла вуруб пејғәмбәрин дишләрини сындырды, додағыны партлатды?

О јени ачылан сәһәр ајазында Јолчу өз фикирләриндән дәһшәтә кәлди, Ағ Дәвәнин үстүндә белини дикәлдиб о топа-топа ағ булудларын арасындан көрүнән тәртәмиз, көмкөј көјә бахды, елә бил ки, көјүн о тәмизлијиндән, көмкөјлүјүндән бир имдад истәди вә бу дәфә фикирләшди ки, јәгин һагг о гәдәр үлвидир, о гәдәр бөјүкдүр, јүксәкдир ки, ону дәрк етмәк үчүн, она кедиб чатмаг үчүн беләчә әзаб-әзијјәтләр чәкмәлисән...

Амма нә үчүн?

Бир шеј ки, әзабла, беләчә әзијјәтлә әлдә едиләчәк, о һагг ола биләрми?

Аллаһ ки, адилдир...

Јолчу баша дүшдү ки, дајанмаг лазымдыр, индичә бүтүн күчүнү топлајыб бир аз динчәлмәлиди, һеч олмаса бир аз мүркүләмәлиди, јохса һәр шеј алт-үст ола биләр, јохса һәр шеј дағылар.

Јолчуда узун илләрин алыш-вериш тәчрүбәсиндән кәлән дәгиг, сәһвсиз һесабламa фитри вар иди вә инди дә ити зеһни Јолчуну силкәләјиб әлә алды, бејнини бүрүмүш бу фикирләрин учундан тутуб учузлуғуна кетмәјә гојмады.

Јолчу Ағ Дәвәни јерә јатырыб белиндән дүшдү, гумлугда бир-ики аддым атыб дизләри үстә јерә чөмәлди вә көзләрини јумду.

Мәни һәсрәт јаратды...

Јолчу башга һеч нә фикирләшмирди, фикриндә долашан тәкчә бу бир мисра иди.

Мәни һәсрәт јаратды...

Бу дәм әввәли-ахыры көрүнмәјән о кимсәсиз сәһра ичиндә Јолчу илә Ағ Дәвә үзбәүз идиләр вә Ағ Дәвә инди дә бајагкы аддымларынын аһәнки илә көвшәјә-көвшәјә ири гара көзләрини Јолчунун сифәтинә дикмишди, Јолчу исә көзләрини јуммушду, нә Ағ Дәвәни, нә дә Ағ Дәвәнин гара көзләрини көрүрдү.

Мәни һәсрәт јаратды...

Бу бир мисра Јолчунун јорулуб әлдән дүшмүш бејнинә кичик бир јүнкүллүк кәтирмәјә башлады вә Јолчу мүркүләди.

Јолчу өзү билмирди ки, јатыр, ја ојагды, амма бајагкы дан јеринин гырмызысыны вә бир дә ки, о гара гарғанын ири, гара көзләринин гара рәнкли кәдәрини көрүрдү, о гырмызы илә о гара бир-биринә гарышырды, түнд бозумтул бир рәнк олурду, сонра бу түнд бозумтул рәнкә бир сәһра сарысы гарышды вә һәр тәрәфи ачыг бир бозлуг бүрүдү...

Јолчу көзләрини ачанда о топа-топа ағ булудлар адда-будда көјүн үзүнә дағылмышды, күнүн бу тәмизлији илә сәһра чыхмышды вә көјүн бу тәмизлији илә сәһра гумларынын көз ишләдикчә узанан һамарлығы чох узаг үфүг хәттиндә бирләширди.

Јолчу додагалты дуасыны пычылдајыб салават чевирди вә ајаға галхды, әтрафа бахды вә јериндә донуб галды: Ағ Дәвә јох иди.

Јолчу көрдү ки, Ағ Дәвәни оғурламајыблар, өзү галхыб кедиб, чүнки Ағ Дәвәнин, елә бил, сәһраја басылмыш ири мөһүрләр кими ләпирләриндән савајы гумлугда һеч бир из јох иди.

Ағ Дәвәнин ләпирләри сәһра илә көјүн бирләшдији о узаг үфүг хәттинә тәрәф кедиб көздән итирди.

Јолчу аз гала дизәчән нарын гума бата-бата бир мүддәт бу изи тутуб кетди, амма Јолчу бу јерләри јахшы танырды вә көрдү ки, Ағ Дәвәнин изи сәһранын лап дәринине, кедәр-гајытмаза апарыр, дајанды, бир хејли о боз-сарымтыл сәһрада күнүн алтында боз-сарымтыл да бир чығыр кими узанан ләпирләрә бахды вә бирдән-бирә Јолчуја елә кәлди ки, чығыр кими узаныб кедән бу ләпирләр, әслиндә, сәһранын дәринине јох, нәсә бир гејбә доғру кедир, нәсә башга бир дүнјаја, башга бир аләмә апарыр.

Јолчу бир мүддәт дә дајаныб бу боз-сарымтыл чығыр кими узаныб кедән ләпирләрә бахды, сонра кери гајытды.

Јолчу икинчи намазы сәһрада гылды, сонра сәһрадан чыхыб јолу тапды вә пијада кедиб ахшамүстү Шәһәр кирәчәјиндә дајанмыш карванын дүшәркәсинә чатды.

Јолчунун шакирдләри, нөкәрләри, гуламлары икинчи намаз вахтындан көзләрини јола дикиб Ағ Дәвәни көзләјирдиләр, амма ағаларыны — Јолчуну пијада көрдүләр, һәбәш гуламлары елә баша дүшдү ки, Јолчуну јолда сојублар, Ағ Дәвәни әлиндән алыблар, әлләрини гылынча атдылар, чинс Гарабағ атларыны миниб гулдурларын ардынча чапмаг истәдиләр, амма Јолчу әлинин ишарәси илә онлары сахлады вә:

— Дәвә итди... — дејиб чөлдә чатылмыш очағын кәнарына кәлди, јенә дә әлинин ишарәси илә очағын кәнарында отурмуш нөкәрләри ајаға галхмаға гојмады вә өзү дә чөмәлиб очағын кәнарында, гуру торпағын үстүндә отурду, ири, гара көзләрини јаваш-јаваш јенә дә аләми бүрүјән о гаранлыг ичиндә јанан очаға зилләди.

Очағын ишығы Јолчунун үзүнә дүшүрдү вә Јолчунун ири гара көзләринин дибинә бу дәм дәрин бир кәдәр чөкмүшдү.

Һеч ким данышмаға, бир сөз сорушмаға чүр'әт етмирди: бу адамлар Јолчунун сәрт хасијјәтинә јахшы бәләд иди.

Һеч ким данышмаға чүр'әт етмирди, амма шакирдләри дә, нөкәрләри дә, гуламлары да Јолчуја бахырды вә үрәкләриндә фикирләширди ки, бу адама ки, сәртлијинә, һәтта бә'зән гәддарлығына бахмајараг, чамаат Вәлијјүнне'мә* адыны вериб, бунун ки, о гәдәр саја кәлмәјән лә'л-чәваһири вар, гызылы вар, јүз дәвә јүкү мал-дөвләти вар, икид оғуллары, икид күрәкәнләри вар, бирчә дәвәдән өтрү — гој лап Ағ Дәвә олсун! — нијә беләчә гәм дәрјасына гәрг олуб?

Һәмин сүкут ичиндә отурмушдулар.

Һәр тәрәф кечәнин зүлмәтинә гәрг олмушду, амма о дәрин кәдәрин көлкәси Јолчунун көзләриндән чәкилиб кетмирди.

Әлбәттә, о кечә о очағын кәнарында отуран адамлардан һеч ким билмәди ки, о дәрин кәдәр гара гарғанын көзләриндәки кәдәрә бәнзәјир.

Һамы елә билди ки, Јолчу Ағ Дәвәнин дәрдини чәкир.

Һеч кимин ағлына кәлмәди ки, һәмин анларда Јолчу фикирләширди: каш мән дә о дәвә илә бир јердә итәјдим...

* *Вәлијјүнне'мә — башгаларына көмәк әли узадан.*

Гәдим нахышларын мүасир һәјаты.

Фото С. Расиминдир.

БИЛДИРИШ

Азәрбајчан ССР ЕА Низами адына Халглар Достлуғу орденли Әдәбијјат Институту

ГАСЫМБӘЈ ЗАКИРИН

анадан олмасынын 200 иллијинә һәср олунмуш елми сессија кечирир.

СЕССИЈАНЫН КҮНДӘЛИЈИ:

Кириш сөзү — Азәрбајчан ССР ЕА-нын мүхбир үзвү **Әзиз Мирәһмәдов.**

Мә'рузәләр:

Г. Закирин Азәрбајчан поезијасынын инкишафында ролу — филолокија елмләри доктору **Камран Мәммәдов.**

Шаирин тарихи-әдәби мүһити — Азәрбајчан ССР ЕА-нын мүхбир үзвү **Маһмуд Исмајылов.**

Г. Закирин бәдии дили—филолокија елмләри доктору **Тофиг Һачыјев.**

Г. Закир вә мүасирлик—филолокија елмләри доктору **Әкбәр Ағајев.**

М. Ф. Ахундов Закир һаггында — филолокија елмләри намизәди **Надир Мәммәдов.**

Елми сессија 1984-чү ил октјабр ајынын 10-да саат 11-дә Азәрбајчан ССР Елмләр Академијасынын әсас бинасында (Н. Нәриманов проспекти, 31, II мәртәбә) олачагдыр.

ӘДӘБИЈЈАТ вә ИНЧӘСӘНӘТ

Редаксијанын үнваны: Бакы-370146, Б. Аванјан күчәси, 529-чу мәһәллә. Телефонлар: баш редактор мүавини 39-50-37, мәс'ул катиб 39-50-67. Ше'бәләр: елм-публисистика 32-44-47, тәнгид вә әдәбијјатшүнаслыг 32-44-02, нәср 32-38-56, тәсвири сәнәт 32-38-52, мусиги, театр-кино 32-72-50, поезија вә мәктублар 32-44-15, фотолабораторија 32-38-72, мүһасибат 93-24-69.

Баш редактор Н. ҺӘСӘНЗАДӘ.

Редаксија һеј'әти: А. АБДУЛЛА (баш редактор мүавини), М. АБДУЛЛАЈЕВ, М. АФИЈӘТ, Ш. БӘДӘЛБӘЈЛИ, А. ВӘФАЛЫ (мәс'ул катиб), Ч. ГӘҺРӘМАНОВ, Т. ГУЛИЈЕВ, ЕЛЧИН, М. ЗИЈАДОВ, Р. ИБРАҺИМБӘЈОВ, Ф. МЕҺДИ, Б. НӘБИЈЕВ, Ф. ҺҮСЕЈНОВ.

ИНДЕКС 66800 Офсет үсулу илә Редаксијаја көндәрилән әлјазмалары кери гајтарылмыр.

Бакы шәһәри, «Коммунист» нәшријјатынын мәтбәәси. ФГ 10384 Сифариш 10597